

N:o 65.

Af Herr O. E. Carlsund: Om understöd af allmänna medel åt arrendatorn af Motala kungsfiske och mjölqvarn Joh. Regnell Johansson.

Genom Kongl. Kammar-kollegii kontrakt af den 19 Juni 1860 bortarrenderades för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning Motala kungsfiske och mjölqvarn, Herreqvarn kallad, i Motala socken Aska härad till Johan Regnell Johansson i Holm emot ett af Kongl. Kollegium fastställt maximibelopp af ett hundratjugu tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn.

Arrendetiden bestämdes till tio år från 1861 års början till 1871 års slut. Uti andra kontraktspunkten stadgades: att arrendatorn skulle "väl underhålla och, när så fordras, nybygga" alla till kungsfisket och qvarnen hörande byggnader, dammar och öfriga inrättningar, "utan anspråk på någon ersättning, äfven om dessa byggnader, verk och inrättningar under tiden skulle genom isdref och vattnets åverkan eller andra tillfälliga händelser lida skada."

Under December månad 1866 inträffade ett så starkt isdref, att icke blott de till kungsfisket och Herreqvarnen hörande dammbyggnader utan flere andra vattenverk i Motala ström totalt raserades. Våren 1867 gick arrendatorn i författning om dammarnes uppbyggnad och anbringade för sådant ändamål en provisionel fördämning mellan dammarna för att afleda strömmens vatten till kungsådran under byggnadstiden. — Sedan Magistraten i Jönköping klagat öfver det höga vattenståndet i Wetteren, beordrade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Östergötland Kronofogden Duse att i Motala ström låta borttrifva alla mot lag uppenbarligen stridande dammbyggnader eller annat stängsel, som vore hinderligt för vattenloppet. Vid denna undersökning förstodigades arrendatorn Johansson att genast borttaga *den för ombyggnaden nödvändiga fördämningen*, ehuru kungsådran befanns innehafva sin lagenliga bredd 25 fot. På eftersommaren 1867 verkställde arrendatorn en del af de nya dammarmarne jemte hela det förut raserade fisket; men den ovanliga vattenfloden med starkt isdref, som inträffade i Februari och Mars 1868, borttog ånyo dessa byggnader, så att någon fisk icke kunde fångas hvarken under året 1867 eller 1868, till oberäknelig förlust för arrendatorn, hvars alla tillgångar åtgått till byggnaderna utan att njuta ringaste inkomst af det arrenderade fisket.

De förluster, som drabbade arrendatorn för byggnadernas återuppförande, uppskattades af sakkunnige personer, dels 1867 till 3,771 R:dr dels ock 1868 till 4,205 R:dr 10 öre eller sammanräknadt 7,976 R:dr 10 öre.

Uti till Kongl. Maj:t ställd underdåning ansökan anhöll arrendatorn det Kongl. Maj:t ville i nåder eftergifva arrendet för lägenheten för åren 1867 och 1868, men sedan vederbörande auktoriteter, med åberopande af stadgandet i andra kontraktspunkten, afstyrkt den underdåniga ansökningen, har Kongl. Maj:t i nådigt Bref den 24 April 1868 förklaradt sig icke kunna bifalla ansökningen.

Enahanda underdåniga ansökan har blifvit ytterligare förnyad och eftergift äskats för trenne år nemligen 1866, 1867 och 1868; men jemväl denna ansökan har Kongl. Maj:t uti nådigt Bref den 7 Maj 1869 lemnat utan afseende. Vid sitt afträde hade arrendatorn så fullgjort sin byggnadsskyldighet, att husrötan vid synen den 26 Maj 1869 endast uppgick till 162 R:dr 75 öre, hvilka blifvit till efterträdande arrendatorn liqviderade.

Af det nu anförda, som öfverensstämmer med bilagda originalhandlingar, täcktes Riksdagen inhemta: att denne arrendator, hvars löftesmän varit nödsakade att betala sednare årens arrenden under fulla tvänne år, nemligen 1867 och 1868, icke kunnat bereda sig någon inkomst af de arrenderade lägenheterna, utan i stället nödgats uppföra närmare åtta tusen Riksdaler till iståndsättande af de, utan hans vållande, men af opåräknade naturhändelser, raserade byggnaderna. Detta måste något hvar erkänna är ganska hårdt för en obemedlad man, som uppförat icke blott sina medel utan sina bästa arbetskrafter på ett så otacksamt företag.

Jag vill på intet vis klandra de afslag på arrendatorns ansökningar, som Kongl. Maj:t i nåder meddelat; men jag ber få fästa uppmärksamheten vid de skäl, som auktoriteterna åberopat till stöd för sina afstyrkanden.

Dessa skäl äro: ordalydelsen uti andra kontraktspunkten, "utan anspråk på någon ersättning, äfven om dessa byggnader genom isdref och vattnets åverkan lida skada." Hade arrendatorn begärt att Kongl. Maj:t och Kronan skulle ersatt någon del af de uppskattade nybyggnads- eller reparations-kostnaderna, skulle ett slikt argument vara fullt bindande i sak; men nu har det aldrig varit fråga om något deltagande uti dessa kostnader, utan de gjorda ansökningarne hafva afsett, att undgå arrendeutgifterna för de tider då arrendatorn varit i saknad af all inkomst från de arrenderade lägenheterna. Hans skäl härför hafva varit, att naturförhållanden hindrat honom att draga nytta af de arrenderade lägenheterna, samt att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom Kronans ombud i orten, af för arrendatorn förmenande skäl, förbjudit arrendatorn att vidtaga de åtgärder, medelst vattnets afdämning, som varit de enda möjliga, hvarigenom arrendatorn skulle förmått bereda sig någon inkomst under de tvänne åren. Hade fiskverksegaren varit en enskild person, skulle denne svåriligen kunnat undgå taga någon del i den oförskylda skadan, mycket mindre borde det vara staten värdigt att låta sin arrendator ensam draga hela denna förlust.

Med anledning häraf vågar jag vördsamt föreslå, att Riksdagen ville bevilja ett anslag, motsvarande 750 kubikfot råg och 750 kubikfot korn, efter medelmarkegångsprisen i Östergötlands län för åren 1867 och 1868, samt ställa denna summa till Kongl. Maj:ts disposition för att till arrendatorn Johan Rignell Johansson utbetalas, då han styrker sig hafva erlagt arrendena för berörda kungsfiske och qvarn sagde år.

Stockholm den 27 Januari 1871.

O. E. Carlsund.